

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

درباره نجس بودن ادرار و پاروی حیوانات

(ترجمه)

پرسش

السلام علیکم ورحمة الله وبرکاته!

شیخ بزرگوار! در حدیث انس بن مالک آمده: «قدم علی رسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَوْمٌ مِنْ عُكْلٍ أَوْ عَرِينَةَ. فَاجْتَوَا الْمَدِينَةَ. فَأَمَرَ لَهُمْ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِلِقَاحٍ. وَأَمَرَهُمْ أَنْ يَشْرَبُوا مِنْ أَبْوَالِهَا وَأَلْبَانِهَا» [صحیح مسلم]

ترجمه: قومی از قبیله عکل یا عرینه نزد رسول الله آمدند و آب و هوای مدینه به صحتشان مضر تمام شد "شکم درد شدند"، پیامبر ایشان را امر کرد تا نزد شتران بروند و از شیر و ادرار آنان بنوشند.

آنچه نزد ما تبنی شده است، بطور مطلق ادرار نجس بوده و استفاده از نجاست حرام است، برابراست که نجاست ادرار باشد و یا سرگین از حیوانات حلال گوشت و یا از حیوانات حرام گوشت. اما دلیل حرمت انتفاع از نجاست در مورد قصه استنجای رسول الله صلی الله است که اشاره به سرگین خر فرموده: «انهارکس» یعنی این شی نجس است و ابن خزیمه این قصه را با اضافه «انهارکس انه اروثة حمار» یعنی این نجس است و این سرگین خر است، آورده است. در نیل الاوطار شوکانی خواندم که از تمیمی نقل نموده که روث مخصوص به پاروی اسپ، خر و قاطر است. پس از خلال جمع بین هردو حدیث در می یابیم که پاروی حیوانات حلال گوشت برای بهره گیری در تقویة حاصلات زراعتی جایز است. در مورد با ارایه پرسشتان ما را مستفید سازید. الله به شما برکت دهد.

پاسخ

وعلیکم السلام ورحمة الله وبرکاته!

در باره نجس بودن ادرار و پاروی حیوانات:

در نجس بودن پارو و ادرار حیوانات حرام گوشت اختلافی وجود ندارد؛ اما درباره ادرار و پاروی حیوانات حلال گوشت بین علماء اختلاف است. در مورد بول و یا پاروی حیوانات حلال گوشت، حرام بودن را ترجیح می دهیم و استفاده از آن را نادرست می دانیم؛ اما برای تداوی که البته آن هم با کراهیت گنجایش دارد؛ طوری که بعداً توضیح داده خواهد شد. پس هر چیزی که نجس باشد، استفاده از آن جایز نمی باشد. در مورد مسلم از ابن عباس نقل نموده که گفت:

«بَلَغَ عُمَرُ أَنَّ سَمْرَةَ بَاعَ خَمْرًا، فَقَالَ: قَاتَلَ اللهُ سَمْرَةَ، أَلَمْ يَعْلَمْ أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لَعَنَ اللهُ الْيَهُودَ، حَرَّمَتْ عَلَيْهِمُ الشُّحُومُ، فَجَمَلُوهَا، فَبَاعُوهَا»

ترجمه: به عمر رضی الله عنه خبر رسید که سمره رضی الله عنه شراب فروخته، گفت: الله سمره راتبه کند، آیا ندانست که رسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فرموده: الله يهود را لعنت کند، شحمیات برآن‌ها حرام گردانده شد، آنان او را ذوب نمودند و فرختند. پس استفاده از نجس حرام است. از جمله دلایل به نجس بودن بول، یکی هم حدیثی است که بخاری از انس بن مالک روایت کرده که گفت:

«جَاءَ أَعْرَابِيٌّ فَبَالَ فِي طَائِفَةِ الْمَسْجِدِ، فَزَجَرَهُ النَّاسُ، «فَنَهَاهُمْ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَمَّا قَضَى بَوْلَهُ أَمَرَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِذُنُوبٍ مِنْ مَاءٍ فَأَهْرِيْقَ عَلَيْهِ».

ترجمه: یک اعرابی آمد و به یک طرف مسجد ادرار نمود، مردم وی را تهدید نمودند، پیامبر صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ آنان را منع نمود، هنگامی که ادرارش را تکمیل نمود، نبی صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دستور داد و یک ظرف آب به آن پاشیده شد.

دارقطنی از انس نقل نموده، او می‌گوید که رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمودند:

«تَنْزَهُوا مِنَ الْبَوْلِ فَإِنَّ عَامَّةَ عَذَابِ الْقَبْرِ مِنْهُ»

ترجمه: از بول خودداری نمائید؛ چون اکثر عذاب قبر از آن است.

ادرار چه از انسان باشد یا از حیوان، یک واقعیت داشته و دلالت نجاست بول به آن صدق می‌کند؛ پس هر ادرار نجس است، چه از انسان باشد و چه از حیوان حلال گوشت و یا حرام گوشت، پس واقعیت ادرار یکی است. اما حدیثی که بخاری از انس نقل نموده:

«قَدِمَ أَنَسٌ مِنْ عُكْلٍ أَوْ عَرِيْنَةَ، فَاجْتَوَا الْمَدِيْنَةَ «فَأَمَرَهُمُ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، بِلِقَاحِ، وَأَنْ يَشْرَبُوا مِنْ أَبْوَالِهَا وَالْبَانِهَا»

ترجمه: مردم از عکل یا عریینه آمدند و آب هوای مدینه به صحت‌شان برابری نکرد، پیامبر صلی الله علیه وسلم دستور داد که به پیش شتران بروند و از شیر و ادرار آنان بنوشند.

ازین حدیث معلوم می‌گردد که در خصوص تداوی وارد شده است و با مقایسه این حدیث با حدیث ابن ماجه که در خصوص تداوی با شراب آمده مطلب واضح می‌گردد و متن حدیث چنین است: ابن ماجه از طارق بن سوید حضرمی نقل می‌کند که گفت:

«قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّ بَارِضَنَا أَعْنَابًا نَعْتَصِرُهَا، فَنَشْرَبُ مِنْهَا؟ قَالَ: «لَا» فَرَأَجَعْتُ، قُلْتُ: إِنَّا نَسْتَشْفِي بِهِ لِلْمَرِيضِ، قَالَ: «إِنَّ ذَلِكَ لَيْسَ بِشِفَاءٍ، وَلَكِنَّهُ دَاءٌ»

ترجمه: گفتیم یا رسول الله در سرزمین ما انگور بیشتر یافت می‌گردد، آیا می‌توانیم از آن شربت ساخته و بنوشیم؟ گفت: «نه» حرفم را تکرار نموده و گفتیم: به آن مریض را تدوی می‌کنیم، گفت: «در آن شفا نیست؛ بلکه آن مرض»

درین حدیث نهی ازت داوی با نجاست غیرجازم است، بنابراین مکروه است. به این ترتیب، تداوی با نوشیدن ادرار جایز؛ اما مکروه است و به معنی غیرنجس بودن آن نیست؛ بلکه تداوی مرض با نجاست همراه با کراهیت‌اش جائز است. دلایل نجس بودن پاروی حیوانات قرار ذیل است: بخاری درصحیح خود ازعبدالله روایت نموده که می‌گوید:

«أَتَى النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْعَائِطَ فَأَمَرَنِي أَنْ آتِيَهُ بِثَلَاثَةِ أَحْجَارٍ، فَوَجَدْتُ حَجْرَيْنِ، وَالْتَمَسْتُ الثَّلَاثَ فَلَمْ أَجِدْهُ، فَأَخَذْتُ رَوْثَةً فَأَتَيْتُهُ بِهَا، فَأَخَذَ الْحَجْرَيْنِ وَأَلْقَى الرَّوْثَةَ» وَقَالَ: «هَذَا رِكَسٌ»

ترجمه: پیامبر صلی الله علیه وسلم به رفع حاجت رفت و مرا به آوردن سه سنگ دستور داد، دو سنگ یافتیم و سنگ سوم را تلاش نمودم، پیدا نکردم، پس یک سرگین را گرفتم و به ایشان آوردم، هردو سنگ را گرفتم و سرگین را انداخت و گفت: «این رکس است» یعنی نجس است.

اما قول شما که روث تنها به آن اطلاق می‌گردد که از حیوانات حرام گوشت باشد، در مورد دلیل آوردید که در ابن خزیمه یافته‌اید؛ "إنها ركس إنها روثة حمار" یعنی آن نجس است و آن پاروی خر است؛ اضافه شده است. پس با وصف این که بخاری و جمعی از اصحاب سنن مانند احمد، نسائی، ترمذی، طبرانی، دارقطنی، بیهقی، بزار، و ابویعلی تمامی آنان این اضافت "إنها روثة حمار" را نیآورده‌اند و من در ابن خزیمه این روایت را یافتیم:

«عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِنَّمَا أَنَا لَكُمْ مِثْلُ الْوَالِدِ لَوْلَدِهِ، فَلَا يَسْتَقْبَلُ أَحَدُكُمْ الْقِبْلَةَ وَلَا يَسْتَدْبِرُهَا - يَعْنِي فِي الْعَائِطِ - وَلَا يَسْتَنْجِحُ بِدُونِ ثَلَاثَةِ أَحْجَارٍ لَيْسَ فِيهَا رَوْثٌ وَلَا رَمَّةٌ»

ترجمه: ابوهریره رضی الله عنه از نبی صلی الله علیه وسلم روایت می‌کند که فرمود: من برای شما حیثیت پدر برای پسر ردارم، هیچ‌کدام شما نه روی به قبله شوید و نه پشت به قبله - درقضای حاجت- و بدون سه سنگ استنجا نکنید، سنگی که خالی از سرگین و استخوان باشد.

بنابر این، طوری که گفتیم بول و پاروی حیوانات یک واقعیت دارند؛ برابر است که بول حیوان حلال گوشت است و یا از حرام گوشت. پس حکم بر آن تطبیق می‌گردد و چنان که سرگین گاو نجس است، هم چنان هر نوع سرگین دیگر هم نجس است، اعم ازین که گوشت آن خورده می‌شود و یا خیر.

من همین را ترجیح می‌دهم و از خاطری ترجیح می‌دهم؛ چون اقوال معتبری در مورد موجود است تاجایی که برخی اقوالی وجود دارند که ادرار و پاروی حیوانات حلال گوشت را از نجاست جدا کرده‌اند.

برادران عطاء بن خلیل أبوالرشته

22 شعبان 1434 هـ.ق

1 جولای 2013 م

مترجم: محمد مسلم